

FOCUS - 2006-3

**Het kinderbijslagstelsel
van de zelfstandigen en
dat van de werknemers**

-

**Vergelijkende studie van
de wetgeving en de
evolutie van de
effectieven**

**Rijksdienst voor
Kinderbijslag
voor Werknemers**

Trierstraat 70
1000 Brussel
Tel.: 02-237 26 48
Fax: 02-237 24 35
E-mail: research@rkw-onafts.fgov.be
Website: www.rkw.be

Verantwoordelijke uitgever: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers

Informatie is verkrijgbaar bij
Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers (RKW)
Departement Ondersteuning – Research & Financiën
Trierstraat 70 - 1000 Brussel

www.rkw.be of www.kindergeld.be

Bijkomende exemplaren zijn verkrijgbaar op aanvraag.
Overname van gegevens uit dit verslag is toegestaan mits bronvermelding.

Inhoudstafel

Inleiding	2
Deel I : Verschilpunten tussen de kinderbijslagreglementering voor werknemers en die voor de zelfstandigen die tot een verschuiving van de last kunnen leiden.	3
1.2 Toegang tot het recht.....	3
1.2 Samenloop tussen het stelsel van de werknemers en dat van de zelfstandigen	4
1.3 Overgang van het stelsel van de werknemers naar dat van de zelfstandigen en omgekeerd	6
1.4 Specifieke situatie - Samenloop van rechten in het geval waarbij het kind verblijft in een gezin waarin een ouder zelfstandige is en de andere een RVA-uitkering geniet.....	7
1.5 Socialezekerheidsbijdragen.....	8
1.6 Kostprijs tenlastenneming van zelfstandigen.....	8
DEEL II: Evolutie aantal kinderen 1994-2004.....	9
2.1 Analyse van de groep 0-18 jarigen.....	10
2.2 Analyse van de 18-25 jarigen.....	16
2.3 Totale groep 0-25 jarigen	21
2.4 De evolutie van de studenten	24
Conclusie	26

Inleiding

In diverse studies van de Rijksdienst werd reeds meerdere malen gewezen op de verschuivingen van de uitgaven van het stelsel van de zelfstandigen naar het stelsel van de werknemers. In deze focusstudie wordt in een eerste luik een beknopt overzicht gegeven van de verschilpunten in de kinderbijslagreglementering voor de zelfstandigen en die van de werknemers en die van aard zijn die verschuiving in de hand te werken.

In een tweede luik wordt de evolutie van het aantal rechtgevendende kinderen sinds 1994 in detail bestudeerd. In die zin gaat deze focusstudie dieper in op de vaststellingen die gemaakt werden in Focus-2 van het dienstjaar 2006. Aan de hand van een aantal statistische reeksen, worden zo verschillende elementen besproken die een determinerende invloed gehad hebben op de evolutie van de effectieven binnen het kinderbijslagstelsel voor werknemers. Hierbij gaat ook bijzondere aandacht uit naar de evolutie van de leeftijdsstructuur van de kinderen in België en gebeurt de bespreking van de evolutie van de effectieven telkens apart voor de leeftijdsgroepen 0-18 jaar, 18-25 jaar en voor de groep van 0-25 jarigen in zijn geheel. In een laatste fase ten slotte wordt de evolutie van het aantal studenten in kaart gebracht en vergeleken met de evolutie van het aantal rechtgevendende kinderen.

Via de bespreking van een aantal statistische reeksen en de belangrijkste verschilpunten in de wetgeving komen we op die manier tot een dieper inzicht in het hoe en het waarom van bepaalde evoluties binnen het kinderbijslagstelsel voor werknemers. In dit opzicht zal de analyse in sommige gevallen voor nieuwe inzichten zorgen, maar ongetwijfeld ook nieuwe vragen oproepen.

Deel I : Verschilpunten tussen de kinderbijslagreglementering voor werknemers en die voor de zelfstandigen die tot een verschuiving van de last kunnen leiden

Bij de vergelijking van het stelsel van de werknemers met dat van de zelfstandigen is er sprake van een disproportionele tenlasteneming van de uitgaven voor de gezinsbijslagen door het stelsel van de werknemers. De mogelijke oorzaken hiervan zullen in dit deel worden besproken.

1.1 Toegang tot het recht

a) Werknemersregeling

Wanneer de rechthebbende de voorwaarden vervult om een recht op kinderbijslag te openen in de loop van een trimester, opent hij dit recht voor het resterende deel van dit trimester evenals voor het daaropvolgende trimester. De rechthebbende behoudt het recht voor een trimester op voorwaarde dat hij de hoedanigheid van rechthebbende heeft gedurende de tweede maand van het trimester dat voorafgaat aan dat in de loop waarvan de kinderbijslag gevraagd wordt (art. 54 KBW).

Door het principe van de **trimestrialisering** volstaat het dat een werknemer enkele dagen per jaar werkt om een volledig jaar recht te hebben op kinderbijslag.

b) Regeling van de zelfstandigen

Het recht op gezinsbijslag in de regeling voor zelfstandigen wordt toegekend aan iedere zelfstandige of helper die onderworpen is aan het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociale statuut der zelfstandigen en de bijdragen voor een hoofdberoep als zelfstandige, beoogd in artikel 12, § 1, van hetzelfde besluit, verschuldigd is (art. 2 KB 8 april 1976 houdende regeling van de gezinsbijslag ten voordele van de zelfstandigen).

Het recht op gezinsbijslag van de zelfstandige is derhalve afhankelijk van het verschuldigd zijn van de volle bijdragen die per kalenderkwartaal moeten betaald worden. Het **recht op kinderbijslag** wordt dus gevestigd **per kalenderkwartaal waarvoor de volle bijdragen verschuldigd** zijn.

Overeenkomstig artikel 36, § 2 KB 8 april 1976 wordt de uitbetaling van de kinderbijslag voor een bepaalde maand geschorst tot op het ogenblik waarop de rechthebbende voldaan heeft aan zijn verplichtingen met betrekking tot het tweede en derde kwartaal voorafgaand aan dat waarop die bijslag betrekking heeft.

In de praktijk heeft iemand die een zelfstandige activiteit aanvangt onmiddellijk recht op kinderbijslag. Pas wanneer de zelfstandige niet in orde is met de bijdragen van het voorafgaande tweede en derde kwartaal wordt de kinderbijslag geschorst. Om bijvoorbeeld recht te hebben op kinderbijslag voor de maand januari 2005, moet de zelfstandige bijdragen betaald hebben gedurende het tweede en derde kwartaal van 2004, dus voor de periode van 1 april tot 30 september 2004.

Er is geen recht op kinderbijslag in het stelsel van de zelfstandigen wanneer de zelfstandige geen bijdragen verschuldigd is of een bijdragevermindering geniet. Deze wordt dan beschouwd als zelfstandige in beroep van wie de referentie-inkomsten beneden een bepaald plafond blijven. De betrokkene heeft in dit geval recht op kinderbijslag als werknemer, indien er in die regeling een recht kan worden gevestigd.

c) Gewaarborgde gezinsbijslagregeling

De zelfstandige die de volle bijdragen verschuldigd is maar deze niet kan of wil betalen, behoudt de hoedanigheid van zelfstandige in hoofdberoep en een potentieel recht op kinderbijslag bij de zelfstandigen. In principe kan dan ook geen recht worden toegekend in het stelsel van de werknemers. In de praktijk wordt in dat geval onderzocht of betrokkene recht heeft op gewaarborgde gezinsbijslag. In bevestigend geval wordt de gewaarborgde gezinsbijslag voorlopig toegekend ten belope van de bedragen voor de zelfstandigen maar ten laste van de nationale verdeling.

Besluitend kan dus worden gesteld dat de toegang tot de kinderbijslagregeling voor zelfstandigen veel strenger is dan die tot het werknemersstelsel.

1.2 Samenloop tussen het stelsel van de werknemers en dat van de zelfstandigen

De artikelen 59 en 60 KBW regelen de samenloop tussen een potentieel recht op kinderbijslag in de werknemersregeling en een gelijkaardig recht in de zelfstandigenregeling. Concreet komt het hierop neer dat de personen die in hoofdzaak een ander beroep uitoefenen dan dat van werknemer, geen recht op kinderbijslag in de werknemersregeling kunnen openen. Voor de toepassing van deze artikelen wordt een werknemer beschouwd **hoofdzakelijk de**

hoedanigheid van werknemer te hebben wanneer de contractueel gemiddelde wekelijkse arbeidsduur van de betrokken werknemer tenminste de helft bedraagt van de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur van de maatpersoon.

Wanneer het kind deel uitmaakt van een gezin met twee rechthebbenden, waarvan de ene zelfstandige is en de andere werknemer die de voorwaarden, bepaald in artikel 59 KBW, vervult, is de werknemer rechthebbende op kinderbijslag en primeert dus het stelsel van de werknemers op dat van de zelfstandigen (artikel 60, §3, 3°, c), KBW).

Het is belangrijk hierbij op te merken dat **vóór 1 januari 2003** deze tewerkstellingsnorm op maandbasis werd getoetst en derhalve gelijkstond met een **halftijdse maandelijke tewerkstelling**. Om een voorrangsrecht in de werknemersregeling te kunnen openen, diende de werknemer ofwel minstens een halve maand voltijds of een volledige maand halftijds te werken.

Sedert 1 januari 2003 wordt daarentegen een deeltijdse werknemer beschouwd hoofdzakelijk de hoedanigheid van werknemer te hebben wanneer de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur van de betrokken werknemer **ten minste de helft bedraagt van de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur van de maatpersoon**. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naargelang het gaat om een tewerkstelling voor bepaalde dan wel voor onbepaalde duur. In de praktijk betekent dit dat één week, soms zelfs één dag, interimarbeid in de loop van een maand volstaat om bij samenloop een voorrangsrecht in het werknemersstelsel te doen ontstaan. Vóór de wetwijziging ontstond in dergelijke situatie geen voorrangsrecht in het stelsel van de werknemers, vermits de norm maandelijks was zodat bij prestaties van één week gedurende één maand de halftijdse maandelijke norm niet bereikt werd.

Nu lijkt het er op dat de vervanging van de maandelijke halftijdse norm door een wekelijkse halftijdse norm een verschuiving van rechten en lasten van de zelfstandigenregeling naar die van de werknemers met zich heeft gebracht. Er zij hierbij onmiddellijk gepreciseerd dat die wijziging noodzakelijk was om de invoering van de DMFA mogelijk te maken waartoe in de diverse betrokken sectoren van de sociale zekerheid de gebruikte begrippen dienden te worden geüniformeerd.

Bij een stabiele tewerkstelling of een tewerkstelling van onbepaalde en dus langere duur vormt deze wetwijziging in principe géén echte verschuiving vermits eenmaal het recht geopend is in de werknemersregeling, het aldaar bij voorrang gevestigd blijft. Bij **instabiele tewerkstelling** daarentegen, zoals interimarbeid en occasioneel werk, zorgen korte periodes van tewerkstelling telkens de versoepelde wekelijkse halftijdse norm is bereikt systematisch voor een voorrangsrecht in de werknemersregeling gedurende doorgaans twee kwartalen.

De versoepelde toegang, gecombineerd met het effect van de trimesterialisering, versterkt dus gevoelig de verschuiving van lasten van de zelfstandigenregeling naar de werknemersregeling. De norm van halftijdse prestaties, zoals die vóór 1 januari 2003 in de wet was vastgelegd, is ingevolge de invoering van de wekelijkse halftijdse norm, sterk versoepeld en in belangrijke mate uitgehouden. Om aan te tonen hoe deze versoepeling werkt werden twee praktijkgerichte voorbeelden uitgewerkt:

“De vader is zelfstandige en de moeder zonder activiteit. Af en toe werkt zij een week voltijds als uitzendkracht. Vroeger was er geen recht in de werknemersregeling. De moeder voldeed op maandbasis nooit aan de halftijdse norm. Nu is de norm contractueel en wekelijks. Bij elk weekcontract ontstaat er nu een voorrangrecht in de werknemersregeling voor het resterende gedeelte van het lopende kwartaal en volgend kwartaal.”

“De vader is zelfstandige en de moeder zonder activiteit. Af en toe werkt de vader een week als loontrekkende. Vroeger was er geen recht in de werknemersregeling. De vader voldeed op maandbasis nooit aan de halftijdse norm. Nu is de norm wekelijks en contractueel en net als in voorgaand voorbeeld is er recht in de werknemersregeling voor het resterende gedeelte van het lopende kwartaal en het volgende kwartaal.”

Dit gegeven wordt op zijn beurt nog versterkt door het optimale gebruik van het kadaster en de elektronische fluxen van de DMFA. In de huidige stand van zaken is de informatiegaring veel transparanter zodat occasionele tewerkstelling, zelfs voor 1 of 2 dagen via de DMFA wordt opgespoord, waardoor een mogelijk voorrangrecht in het werknemersstelsel vlugger kan gedetecteerd worden, daar waar dergelijke minimale tewerkstelling voorheen zonder gevolg bleef.

Om de juiste impact van deze problematiek te kunnen inschatten, lijkt verder onderzoek evenwel noodzakelijk.

1.3 Overgang van het stelsel van de werknemers naar dat van de zelfstandigen en omgekeerd

- Bij overgang van de regeling voor **werknemers naar de regeling voor zelfstandigen** is de trimestrialisering van toepassing. Het recht op kinderbijslag in het stelsel van de werknemers blijft behouden tot het einde van het lopende kwartaal of tot het einde van het volgende kwartaal, indien het voorrangrecht in de werknemersregeling nog bestaat in de “referentiemaand” van het vorige kwartaal.

Uitzonderingen hierop zijn:

- a) een verandering in de gezinssituatie: uitwerking vanaf de eerste dag van de volgende maand;
 - b) de overgang naar een gezinslid zonder beroepsactiviteit dat een activiteit als zelfstandige aanvat: uitwerking vanaf de eerste dag van het lopende kwartaal;
 - c) de toekenning van een hoger bedrag in de regeling voor zelfstandigen: uitwerking vanaf de eerste dag van de volgende maand.
- Bij overgang van de **regeling voor zelfstandigen naar de regeling voor werknemers**, gaat het recht op kinderbijslag in het stelsel van de werknemers in vanaf de eerste dag van de maand zelf waarin een activiteit wordt aangevat, indien wordt voldaan aan de voorwaarden van artikel 59, Kinderbijslagwet Werknemers. Uitzondering hierop is het einde van het recht op verhoogde wezenbijslag of verhoogde kinderbijslag voor invaliden dat uitwerking heeft vanaf de eerste dag van de volgende maand (M.O. 508 van 26 februari 1992).

Wat betreft de overgang van het ene stelsel naar het andere, is er dus een verschillende behandeling tussen beide stelsels, dat zijn grondslag vindt in de toekenning van het meest voordelige recht en dat nadelig is voor de werknemersregeling.

1.4 Specifieke situatie - Samenloop van rechten in het geval waarbij het kind verblijft in een gezin waarin een ouder zelfstandige is en de andere een RVA-uitkering geniet

De hier besproken situatie is die waarbij beide ouders potentiële rechthebbenden zijn; de ene als zelfstandige, de andere in het stelsel van de werknemers als uitkeringsgerechtigde werkloze of als werknemer met een onderbrekingsuitkering.

Vóór 1 april 2003 werd de samenloop tussen een zelfstandige en een werkloze geregeld door de ministeriële omzendbrief 550 van 10 juni 1997. Concreet kwam het hierop neer dat indien één van de ouders een werkloosheids- of onderbrekingsuitkering genoot, ongeacht de grootte ervan, en de andere een zelfstandige activiteit begint, het recht gevestigd bleef in het stelsel van de werknemers. Er moet niet worden nagegaan of de voorafgaande tewerkstelling al dan niet minstens halftijds werd uitgeoefend.

Onder invloed van de rechtspraak werd een wetwijziging doorgevoerd, in die zin dat het recht op kinderbijslag in het stelsel van de **zelfstandigen primeert** op dat in het stelsel van de werknemers wanneer het **effectief bestond vooraleer de werknemer op grond van een situatie van toekenning, in casu werkloze of gerechtigde op een onderbrekingsuitkering, rechthebbende** werd voor het kind (artikel 60, § 3, 3°, d, KBW). Het recht op grond van de

voormelde of een andere toekenningssituatie¹ heeft dus enkel voorrang indien het recht bij de zelfstandigen nog niet daadwerkelijk wordt uitgeoefend.

De samenloop, zoals wettelijk geregeld sedert 1 april 2003, is dus restrictiever geworden ten aanzien van het stelsel van de werknemers. Deze correctie heeft de bestaande, zij het relatief beperkte, verschuiving van de last van de zelfstandigenregeling naar die van de werknemers,, ongedaan gemaakt.

1.5 Socialezekerheidsbijdragen

Bij vergelijking tussen beide stelsels met het oog op een eventuele gelijkshakeling dient rekening te worden gehouden met de verschillende bijdragenregelingen.

Hoewel het globaal beheer dit onzichtbaar maakt, wordt de gezinsbijslag voor werknemers gefinancierd door een proportionele en niet-geplafondeerde werkgeversbijdrage, terwijl het bij de zelfstandigen gaat om een degressieve geplafondeerde bijdrage. Volgens een studie van J. Van Langendonck betalen werknemers bij eenzelfde inkomen uit arbeid gemiddeld 4,46 keer zoveel sociale bijdragen voor de sector gezinsbijslagen dan de zelfstandigen.²

1.6 Kostprijs tenlastenneming van zelfstandigen

In de studie ‘Maatschappelijke veranderingen: rijke diversiteit aan rechthebbenden - een schets op basis van de tellingen 2006’ werd de kostprijs voor de rechtgevende kinderen van de groep vrouwelijke rechthebbenden in het kinderbijslagstelsel voor werknemers met een zelfstandige partner geraamd op 239 miljoen Euro.

¹ Werkloosheid, pensionering, invaliditeit enz.

²Verslag van de werkgroep van leidende ambtenaren o.l.v. Bea Cantillon (december 2000).

DEEL II: Evolutie aantal kinderen 1994-2004

In de vorige focusstudie³ lag de nadruk op de toekomstige ontwikkelingen binnen het kinderbijslagstelsel voor werknemers en op de evolutie van de effectieven tussen 2000-2005. In deze studie ligt de nadruk eerder op het verleden en staat de evolutie van het aantal kinderen tussen 1994-2004 centraal⁴. Zoals in **Focus-2** worden ook een aantal bijkomende statistische reeksen bestudeerd, die ons een dieper inzicht geven in de verschillende evoluties. Onderstaand lijstje geeft een overzicht van de verschillende statistieken die in deze studie aan bod zullen komen⁵.

1. Rechtgevende kinderen in het werknemersstelsel
2. Rechtgevende kinderen in het stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag
3. Rechtgevende kinderen in het zelfstandigenstelsel
4. Rechtgevende kinderen bij de RSZPPO⁶ en derden RKW
5. Aantal kinderen volgens AD SEI⁷ van 0 tot en met 24 jaar
6. Aantal kinderen in het onderwijs volgens onderwijsniveau

De bedoeling is om aan de hand van vergelijkingen van bovenstaande cijferreeksen tot een globaal beeld te komen van de evolutie van het aantal kinderen en om deze evoluties die zich binnen het stelsel van de werknemers hebben voorgedaan ook beter te begrijpen. Vermits er géén gecentraliseerde statistieken beschikbaar zijn voor het stelsel van de overheid werden de statistieken van de RSZPPO en de derden van de RKW gebruikt⁸, die samen meer dan 60 procent van het overheidsstelsel vertegenwoordigen. De verschillende statistieken zullen telkens besproken worden per leeftijdsgroep van 0-18 jaar en 18-25 jaar. Vervolgens wordt ook een beeld geschetst van de totale groep 0-25 jarigen. In deze laatste reeks wordt ook de evolutie van het aantal buiten het Rijk opgevoede kinderen opgenomen. De bespreking van de evolutie van de 0-25 jarigen zal gebeuren op dezelfde manier als in Focus-2-2006, maar nu zal ook telkens het detail per jaar beschikbaar zijn⁹.

³ FOCUS-2 2006, Een vooruitblik naar de toekomst... op basis van actuele tendensen en prognoses

⁴ Om de vergelijkbaarheid met de gegevens van AD SEI te garanderen worden de reeksen slechts besproken tot en met 2004.

⁵ De statistieken beperken zich telkens tot de 0-25 jarigen de categorie van meer dan 25 jaar die voorkomen in de statistieken van de kinderbijslag worden niet besproken,vermits het hier om een vrij specifieke groep gaat die weinig met kinderbijslag te maken heeft.

⁶ Rijksdienst voor sociale zekerheid van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten

⁷ FOD economie, algemene directie statistiek en economische informatie (voormalig gekend als NIS)

⁸ De Rijksdienst betaalt de gezinsbijslag aan de personeelsleden van overheidsinstellingen die deze taak uitbesteden aan de Rijksdienst. De instellingen die deze opdracht aan de Rijksdienst toevertrouwen worden in het jargon “derde instellingen” of “derden” genoemd.

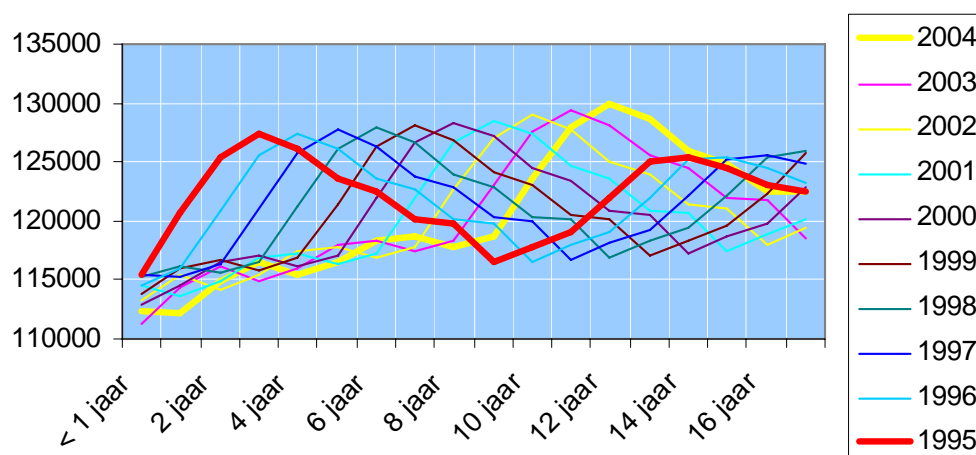
⁹ In het Beheerscomité van 3 oktober werd deze vraag expliciet gesteld en bij deze wordt hieraan tegemoetgekomen.

In een laatste deel zal speciaal aandacht besteed worden aan de evolutie van het aantal studenten hoger en universitair onderwijs. Het recht op kinderbijslag is immers slechts onvoorwaardelijk tot 18 jaar en vanaf dan is er enkel recht op kinderbijslag onder bepaalde voorwaarden. In een apart luik zal hierbij nagegaan worden wat het verband is tussen de evolutie van de schoolgaande kinderen tussen 18-25 jaar en de evolutie van het aantal jongeren in de verschillende kinderbijslagstelsels en volgens de bevolkingsstatistieken in het algemeen. De uiteindelijke bedoeling van dit deel is om meer inzicht te verwerven in de evoluties die zich in het laatste decennium binnen het kinderbijslagstelsel voor werknemers hebben voorgedaan. Sommige elementen kunnen hierbij aanvullende verklaringen bieden en andere zullen ongetwijfeld nieuwe vragen oproepen.

2.1 Analyse van de groep 0-18 jarigen

Een analyse van de gegevens voor enkel de **0 tot 18 jarigen** is interessant vermits het recht op kinderbijslag onvoorwaardelijk is tot en met 18 jaar¹⁰. Vanaf 18 jaar worden er bepaalde voorwaarden gesteld aan het recht op kinderbijslag. Indien we de evolutie van de groep 0-18 jarigen sinds 1995 bestuderen op basis van de statistieken van AD SEI¹¹, zien we dat deze groep in zijn geheel veroudert, wat blijkt uit **grafiek 1**. In zijn totaliteit echter is de groep 0-18 jarigen niet zo sterk afgenomen (-26.918), maar deze zal in de nabije toekomst wel vrij vlug beginnen af te nemen, vermits een aantal grote geboortecohorten (zie piek gele lijn) binnenkort zullen doorschuiven in de leeftijdsstructuur.

Grafiek 1: Evolutie van de leeftijdsstructuur van de 0-18 jarigen 1995-2004, telling telkens op 1 januari – Het Rijk

Bron: AD SEI, Algemene directie statistiek en economische informatie

¹⁰ Tot augustus van het jaar waarin het kind 18 jaar wordt

¹¹ FOD economie, Algemene directie statistiek en economische informatie (voormalig gekend als NIS)

Om de evolutie van het aantal rechtgevende kinderen in het kinderbijslagstelsel voor werknemers op een zo correct mogelijke manier te analyseren zal deze vergeleken worden met verschillende beschikbare statistische reeksen uit andere bronnen. Deze werden voor de 0-18 jarigen allemaal samengevoegd in **tabel 2** (zie p.15)

In België was er voor de 0-18 jarigen algemeen de sterkste daling tussen 1994 en 2000, maar vanaf 2001 is het aantal 0-18 jarigen opnieuw beginnen toenemen. In het werknemersstelsel is er sinds 1994 een jaarlijkse gestage toename geweest van het aantal kinderen, die zich vanaf 2001 nog versterkt heeft doorgezet. Vooral de toename in 2004 is opmerkelijk en het is trouwens de hoogste toename van het aantal kinderen tussen 0-18 jaar sinds 10 jaar. Vermits deze toename samenvalt met de invoering van de nieuwe DMFA-aangifte en vermits in het vorig deel werd aangetoond (zie punt 1.2) dat hiervan een mogelijk effect kan uitgaan, is het mogelijk dat de toename van de rechtgevende kinderen eventueel aan deze invoering van de DMFA te wijten is. Een tweede oorzaak voor de stijging tussen 2000 en 2004 is de toename van de geboorten in het werknemersstelsel, die in die periode iets sterker was dan in België in het algemeen.

De cijfers van de RSZPPO tonen een gestage toename tot 2000 en vanaf dan is er een iets sterkere toename die ondermeer kan toegeschreven worden aan de politiehervorming en aan het toenemend belang van de provinciale en lokale besturen als werkgever. In totaal steeg het aantal rechtgevende kinderen, tussen 0 en 18 jaar, ressorterend onder de RSZPPO met 33.996 kinderen (+ 29,01 %).

Wat de derde instellingen betreft is er reeds jaren een toename van het aantal instellingen waarvoor de RKW bevoegd is. Het aantal kinderen en het aantal dossiers ressorterend onder deze instellingen zit echter reeds jaren in een dalende lijn. Deze daling kan vooral toegeschreven worden aan het feit dat het aantal kinderen van vast benoemde leerkrachten in de verschillende onderwijsgemeenschappen **afneemt** – **een afname** die slechts in beperkte mate gecompenseerd wordt door een toename van de tijdelijke leerkrachten. De toename van het aantal nieuwe derde instellingen is echter ontoereikend om de daling van het aantal kinderen van de vastbenoemde leerkrachten te compenseren.

Indien we ten slotte de schoolbevolking analyseren, merken we een iets grilliger patroon als in de andere statistieken. De cijfers voor de schoolbevolking omvatten de schoolbevolking voor de Franse en de Vlaamse Gemeenschap¹². In tabel 2 zijn voor de schoolbevolking twee reeksen opgenomen. Een eerste reeks geeft het totaal van de kinderen in het kleuteronderwijs,

¹² Voor de Duitstalige Gemeenschap beschikten we niet over gedetailleerd cijfermateriaal tot in 1995, maar het aandeel in het totaal is verwaarloosbaar en heeft geen invloed op de conclusies die uit de statistieken worden getrokken.

lager onderwijs en secundair onderwijs. Dit betekent uiteraard dat heel wat jonge kinderen die nog niet de leeftijd bereikt hebben om toe te treden tot het kleuteronderwijs, niet in de reeks zijn opgenomen. Daarnaast is het zo dat het kleuteronderwijs niet verplicht is, waardoor nog een grote groep jonge kinderen niet opgenomen zijn in deze statistieken. Een tweede probleem met deze statistiek is dat er heel wat jongeren in het secundair onderwijs zitten die ouder zijn dan 18 jaar. Daarom werd een tweede reeks toegevoegd die voor de dienstjaren 1995-1999 enkel het totaal geeft van de betreffende leerlingen die jonger zijn dan 18 jaar.¹³

Hoewel de statistieken voor de schoolbevolking niet volledig vergelijkbaar zijn met de statistieken van de kinderbijslag en de bevolking in het algemeen, loont het toch de moeite om deze eens wat van naderbij te bestuderen. Tussen 1996 en 2001 was er een geleidelijke afname van de effectieven, die zich sinds 2002 echter heeft omgebogen in een stijging. Behoudens een toename van ongeveer 15.000 leerlingen tussen 1994 en 1995 vertoont de reeks van de schoolbevolking een ruime mate van coherentie met de evolutie van de bevolking tussen 0-18 jaar. In 1995 en 1996 werd het meest aantal leerlingen geteld tussen 0-18 jaar en dit komt min of meer overeen met de cijfers voor de Belgische bevolking die aantonen dat er in die jaren ook het meeste aantal kinderen waren in België, binnen die leeftijdsgroep. Vanaf 1996 tot 2001 gaan de effectieven in dalende lijn en dit zowel binnen de schoolgemeenschappen als in de bevolking en vanaf 2002 is er binnen de schoolbevolking opnieuw een toename net als in de bevolking in het algemeen. De tendensen blijken dus relatief goed te kloppen. Indien we echter de lange termijn evolutie tussen 1995 en 2004¹⁴ uitdrukken in relatieve percentages dan stellen we vast dat de bevolking in België sneller (-1,2 %) is gedaald dan de bevolking binnen de schoolgemeenschappen (-0,29 %). De verklaring hiervoor zou eventueel ook kunnen liggen in een verschillende definitie van de statistieken.

De algemene en de bevolkingsstatistieken volgen dus min of meer een gelijke trend. Binnen de statistische gegevens voor de kinderbijslag echter verloopt de evolutie niet volgens de algemene demografische trends. Terwijl het werknemersstelsel en de RSZPPO een aanzienlijke toename kennen, dalen de effectieven fors bij de zelfstandigen en in mindere mate bij de door de RKW bediende derden. De evoluties binnen de sector van de Gewaarborgde gezinsbijslag ten slotte zitten ook in een stijgende lijn, maar vertonen een bijzonder grillig verloop. Het gaat echter om een relatief gering aantal kinderen, wat geen doorslaggevende invloed heeft op de globale evolutie van het aantal rechtgevende kinderen.

¹³ Voor de dienstjaren 2000-2005 is dit gebaseerd op reële cijfers en voor de vorige jaren werd een raming uitgevoerd.

¹⁴ Hier wordt 1995 gebruikt vermits voor 1994 een afwijkende waarde werd vastgesteld en de reeks van 1995 geeft dan ook een beter beeld.

De enige conclusie die we ten slotte op basis van tabel 2 kunnen maken, is dat bepaalde sectoren binnen de kinderbijslag sterk zijn toegenomen (RSZPPO en Werknemersstelsel) terwijl andere (zelfstandigen en derden) sterk zijn afgenomen. Dit wijst nogmaals aan dat er zich tussen de verschillende stelsels belangrijke verschuivingen moeten hebben voorgedaan. In tabel 1 werd trouwens ook telkens het respectievelijke aandeel van het aantal rechtgevende kinderen in het kinderbijslagstelsel van werknemers ten opzichte van de bevolking berekend en de cijfers tonen aan dat dit gestegen is van 69,5 naar 72,8 procent terwijl het aandeel van de zelfstandigen daarentegen daalde van 9,7 naar 7,4 procent.

Wegens het ontbreken van de globale statistieken voor de overheidssector is het onmogelijk om een globaal beeld te bekomen van de evolutie van het totaal aantal rechtgevende kinderen in België tussen 0-18 jaar.

De belangrijkste resultaten voor de 0-18 jarigen worden hieronder in **tabel 1** nogmaals samengevat:

Tabel 1: Evolutie 0-18 jarigen 1994-2004 – analyse van de verschillende reeksen

	Evolutie 1994-2004	
	Absoluut	in percent
België	-26.917	-1,2%
Onderwijs¹⁵	-5.649	-0,3%
Werknemersstelsel	+ 54.588	3,6%
Zelfstandigenstelsel	-51.256	-24,1%
Gewaarborgde	+ 658	5,2%
RSZPPO	+ 33.996	29,01%
Derden	-12.804	-10,7%

- Leeftijdsstructuur van de 0-18 jarigen veroudert.
- Op lange termijn is het aantal kinderen lichtjes gedaald maar sinds kort stijgt het aantal weer.
- De evolutie van de schoolbevolking volgt de evolutie van de bevolking, maar de daling van het aantal kinderen is iets minder sterk.
- De sterkste toename (relatief) van het aantal rechtgevende kinderen wordt vastgesteld bij de RSZPPO, gevolgd door het werknemersstelsel.
- Bij de derden en voornamelijk in het stelsel van de zelfstandigen wordt een afname van het aantal rechtgevende kinderen vastgesteld.
- Het aandeel van het werknemersstelsel in het totaal aantal rechtgevende kinderen is gestegen van 69,5 naar 72,8 procent.

¹⁵ Hier wordt 1995 als basisjaar genomen vermits 1994 een afwijkend jaar is.

Tabel 2: Evolutie van de 0-18 jarigen tussen 1994 en 2004, volgens verschillende bronnen

0-18 jaar aantallen	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1994-2004
België¹⁶	2.196.851	2.190.108	2.186.935	2.180.816	2.172.975	2.166.031	2.161.504	2.163.729	2.164.966	2.167.374	2.169.933	-26.918
Werknemersstelsel	1.525.773	1.528.378	1.532.445	1.538.386	1.539.499	1.541.338	1.546.645	1.551.007	1.559.396	1.567.380	1.580.361	+ 54.588
Zelfstandigenstelsel	212.360 (r)	210.523(r)	207.963(r)	202.602	196.531	189.291	182.057	175.075	169.387	164.813	161.104	- 51.256
Gewaarborgde	12.626	13.036	14.268	15.240	15.272	15.904	13.833	12.968	14.115	14.420	13.284	+ 658
RSZPPO	117.207	119.129	123.650	124.659	128.051	129.289	132.422	136.181	143.226	148.220	151.203	33.996
Derden RKW	81.969	119.237	116.682	114.047	111.496	111.996	109.644	108.065	107.229	108.025	106.433	-12.804 ¹⁷
Jaarlijkse evolutie												
België	-	-6.743	-3.173	-6.119	-7.841	-6.944	-4.527	2.225	1.237	2.408	2.559	-26.918
Werknemersstelsel	-	2.605	4.067	5.941	1.113	1.839	5.307	4.362	8.389	7.984	12.981	54.588
Zelfstandigenstelsel	-	-1.837	-2.560	-5.361	-6.071	-7.240	-7.234	-6.982	-5.688	-4.574	-3.709	-51.256
Gewaarborgde	-	410	1.232	972	32	632	-2.071	-865	1.147	305	-1.136	+ 658
RSZPPO	-	1.922	4.521	1.009	3.392	1.238	3.133	3.759	7.045	4.994	2.983	33.996
Derden RKW	-	37.268	-2.555	-2.635	-2.551	500	-2.352	-1.579	-836	796	-1.592	-12.804
Aandeel t.o.v België												
aandeel werknemersstelsel	69,5%	69,8%	70,1%	70,5%	70,8%	71,2%	71,6%	71,7%	72,0%	72,3%	72,8%	
aandeel zelfstandigenstelsel	9,67%	9,61%	9,51%	9,3%	9,0%	8,7%	8,4%	8,1%	7,8%	7,6%	7,4%	
Schoolbevolking												
Schoolbevolking	1.949.773	1.964.543	1.965.284	1.961.928	1.956.328	1.949.411	1.945.258	1.942.893	1.944.167	1.950.205	1.958.894	-5.649
schoolbevolking tot 18 jaar	1.845.409(r)	1.859.388(r)	1.860.090(r)	1.856.913(r)	1.851.613(r)	1.845.066(r)	1.834.655	1.836.595	1.843.092	1.848.664	1.856.990	

Bronnen: RKW, RSZPPO, RSVZ, AD SEI en onderwijsstatistieken van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap

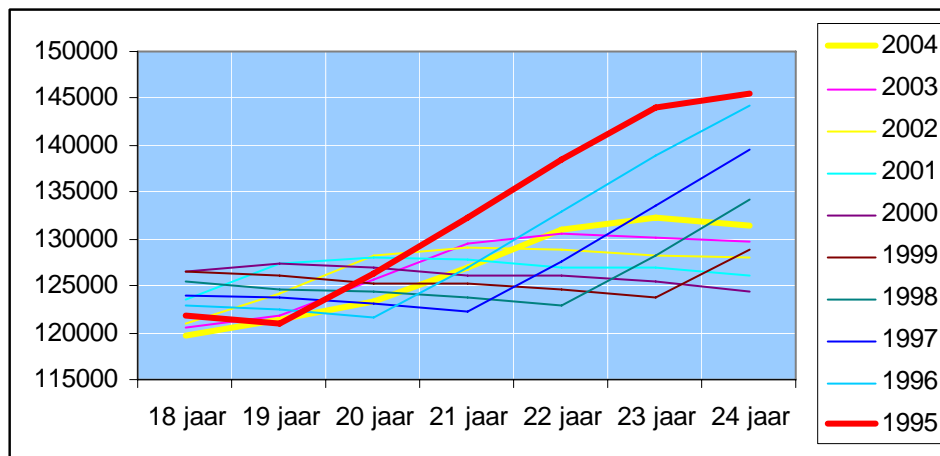
¹⁶ In realiteit gaat het hier telkens om de cijfers van 1 januari van het volgende jaar, maar om de cijfers te kunnen vergelijken met de reeksen voor de kinderbijslag werd er vanuit gegaan alsof de telling gebeurde op 31 december van het voorgaande jaar.

¹⁷ Hier werd de evolutie sinds 1995 genomen vermits de Franse Gemeenschap in 1994 nog niet was opgenomen in de effectieven van de derden.

2.2 Analyse van de 18-25 jarigen

In het voorgaande deel werd de analyse beperkt tot de kinderen jonger dan 18 jaar. Vanaf de leeftijd van 18 jaar worden bepaalde voorwaarden gesteld aan het recht op kinderbijslag. Een van die voorwaarden is het volgen van studies; het grootste deel van de groep 18-25 jarigen binnen de kinderbijslagregeling bestaat dan ook uit studenten. In het vorig deel zagen we dat de groep 0-18 jarigen in de laatste 10 jaar niet zo sterk is gedaald, vooral niet als we de daling procentueel uitdrukken. Bij de 18-25 jarigen is de daling zoals zal blijken uit de volgende bespreking veel groter. Door de volledige leeftijdsstructuur van de 18-25 jarigen in detail te bestuderen, kunnen we de oorzaak van de sterke daling achterhalen. In grafiek 2 wordt de evolutie van de leeftijdsstructuur geschetst voor de 18 tot en met 24 jarigen.

Grafiek 2: Evolutie van de leeftijdsstructuur 1995-2005, telling telkens op 1 januari

Bron: AD SEI

De grafiek illustreert verschillende evoluties:

1. De oudste leeftijdsgroepen 22-23-24 zijn fors in aantal gedaald doorheen de tijd
2. Het aantal 18-19-20 jarigen was beperkt in 1995
3. De 18-19-20 jarigen zijn een aantal jaar fors toegenomen in aantal, maar zijn vervolgens opnieuw beginnen dalen.

De bovenstaande conclusies zijn cruciaal om de evolutie van het aantal rechtgevendende kinderen te kunnen begrijpen. In cijfers uitgedrukt zijn er in België sinds '95 ruim 43.000 of (4,68 %) minder 18-25 jarigen. In het kinderbijslagstelsel voor werknemers daarentegen was er een toename met 6.879 kinderen of 2,62 procent.

In eerste instantie zou men deze discrepantie tussen de gegevens kunnen toeschrijven aan verschuivingen tussen de stelsels, maar in deze situatie is de realiteit wellicht een stuk complexer en hebben puur demografische factoren een belangrijke rol gespeeld.

Vermits er in 1995 veel 22-23-24 jarigen waren die geleidelijk uit de groep 18-25 jarigen zijn verdwenen, wordt hier een aanzienlijke daling vastgesteld. Voor de gegevens omtrent kinderbijslag daarentegen is enkel het totaal aantal kinderen tussen 18-25 jaar beschikbaar en niet het detail per leeftijd. Vele van de kinderen tussen 22 en 24 jaar komen echter niet meer voor in de kinderbijslagstatistieken vermits ze gestopt zijn met studeren of reeds begonnen zijn met werken¹⁸. De sterke afname van de 22-23-24 jarigen in België heeft voor een sterke afname van het aantal kinderen tussen 18-25 jaar gezorgd, maar dit heeft weinig impact gehad op de groep rechtgevende kinderen tussen 18-25 jaar vermits het grootste deel van de 22-23-24 jarigen sowieso geen recht meer hebben op kinderbijslag en dus niet voorkomen in de statistieken van de kinderbijslag. In die zin is de contradictorische evolutie tussen beide statistische reeksen dan ook perfect verklaarbaar, door het doorschuiven van een aantal grote geboortecohorten. Bij de verdere analyse van het aantal studenten zal deze stelling nog verder worden uitgewerkt.

In **tabel 4** (zie p.20) werd naar analogie met de cijfers voor de 0-18 jarigen een algemene overzichtstabel opgemaakt voor de evolutie van de 18-25 jarigen. Voor het stelsel van de werknemers en dat van de zelfstandigen werden een aantal bijkomende reeksen voor specifieke subcategorieën opgenomen. De belangrijkste resultaten worden hier besproken.

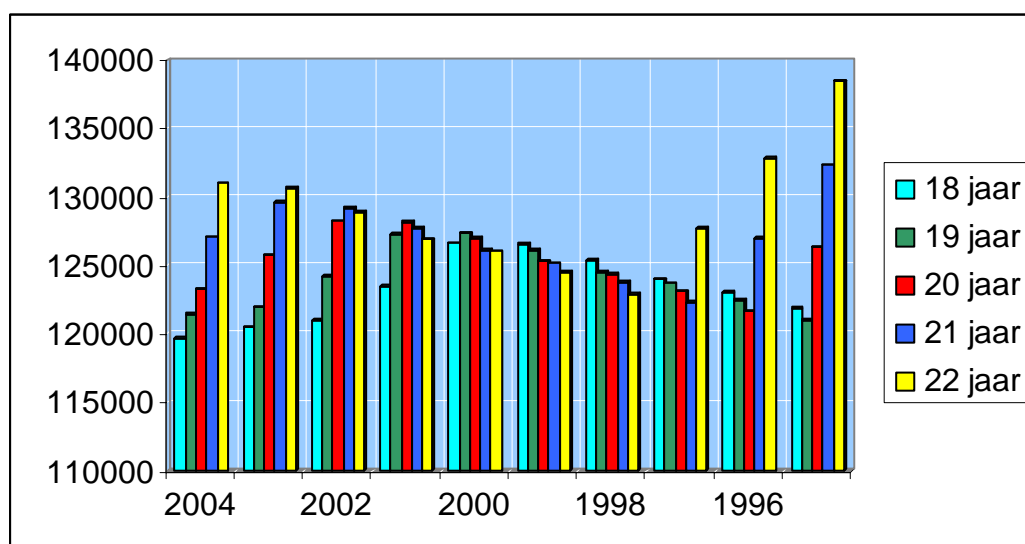
De globale groep 18-25 jarigen is in België met 43.464 jongeren gedaald of 4,68 procent. In 1997 waren er gezamenlijk meer dan 46.000 kinderen minder dan in 1994. Deze daling is zoals reeds vermeld het gevolg van het doorschuiven van een aantal grote geboortecohorten. Vervolgens is het aantal opnieuw lichtjes beginnen toenemen evenwel na een forse afname in de voorgaande jaren. De laatste jaren is het aantal 18-25 jaren opnieuw aan het dalen.

In tegenstelling tot de enorme daling in de jaren **1995-1996-1997** van het aantal 18-25 jarigen staat dat in die jaren het hoogste aantal kinderen in het werknemersstelsel tussen 18-25 jaar werd waargenomen. Op het eerste zicht is dit opnieuw een contradictie, maar dit kan opnieuw voor een deel verklaard worden door de leeftijdsstructuur.

¹⁸ Gegevens uit het kadaster tonen immers aan dat de groep rechtgevende kinderen tussen 18 en 25 jaar slechts voor 3 % uit 24 jarigen, voor 6,22 % uit 23 jarigen en voor 9,8 % uit 22 jarigen bestaat.

De onderstaande grafiek schetst de evolutie van de leeftijdsstructuur van de kinderen tussen 1995 en 2004. De daling van de oudste leeftijdsgroepen binnen de 18-22 jarigen, waarvan eerder sprake (zie grafiek 2, p. 16), is duidelijk aan de afname van vooral de gele en de blauwe ‘balken’ in grafiek 3. De jongste leeftijdscategorieën (18-19-20 jaar) hebben sinds 1995 een toename gekend tot ongeveer 2000. De 21-22 jarigen daalden tot in 1996 en kenden vanaf dan ook een jaarlijkse toename die voor de 22 jarigen voortduurt tot op vandaag. Hoewel het globaal aantal jongeren tussen 18 en 25 jaar gedaald is, is het aandeel van de jongsten binnen deze groep dus gestegen. Dit verklaart waarom de studenten (zie tabel 4, p. 20) tussen 1996-1999 talrijker waren dan vandaag. Het grootste deel van de kinderen met recht op kinderbijslag in de leeftijdsgroep 18-25 jaar is immers tussen 18-21 jaar en vermits precies deze groep is toegenomen in aantal is er ook een toename geweest van het aantal rechtgevendende studenten. Opnieuw bieden ingrijpende wijzigingen in de leeftijdsstructuur een verklaring voor een aantal, op het eerste zicht, contradictorische vaststellingen.

Grafiek 3: Evolutie van de leeftijdsstructuur 1995-2005, telling telkens op 1 januari

Bron: AD SEI

Hierna lichten we de belangrijkste tendensen die uit **tabel 4** kunnen worden afgeleid verder toe.

De studenten in het werknemersstelsel waren eind de jaren '90 het talrijkst en vervolgens werd tot in 2001 een daling ingezet gevolgd door een recentelijke toename. De jonge werkzoekenden volgen min of meer dezelfde trend, maar waren daarentegen het talrijkst in 1995 en 1996. Ook hun aantal is vanaf 2002 opnieuw beginnen stijgen. Het spreekt voor zich dat voor de jonge werkzoekenden ook de economische conjunctuur en dan vooral de jongerenwerkloosheid een doorslaggevende rol speelt. In het zelfstandigenstelsel is er ondanks de verschillende cohorte-effecten zoals hierboven beschreven jaar na jaar een gestage

daling van het aantal rechtgevendende kinderen in het totaal en in de verschillende subcategorieën en ook bij derden wordt in de leeftijdscategorie 18-25 jaar een daling van de effectieven vastgesteld. Bij de RSZPPO ten slotte is de tendens bij de jongeren tussen 18-25 sterk stijgend net als in de categorie van de 0-18 jarigen. De toename in absolute aantallen, tussen 1994-2004, voor de RSZPPO bedraagt 11.553 kinderen of 49,55 % procent.

Algemeen beschouwd is het aandeel van het werknemersstelsel in de totale groep 18-25 jarigen opnieuw gestegen van 28,3 naar 30,4 procent terwijl het aandeel van het zelfstandigenstelsel daalde van 6,1 naar 5 procent.

Zoals uit de bespreking is gebleken zijn een groot aantal van de contradictorische evoluties die werden vastgesteld tussen 1995-2000 voor deze leeftijdsgroep te verklaren door belangrijke wijzigingen in de leeftijdsstructuur en het doorschuiven van een aantal grote geboortecohorten. Maar ondanks deze cohorthe-effecten is er een daling in het stelsel van de zelfstandigen en bij de derden. Onderstaande **tabel 3** vat de conclusies nogmaals samen.

Tabel 3: Evolutie 18-25 jarigen 1994-2004 – analyse van de verschillende reeksen

	Evolutie 1994-2004	
	Absoluut	in percent
België	- 43.464	-4,7%
Werknemersstelsel	+ 6.879	2,6%
Zelfstandigenstelsel	-12.070	-21,3%
Gewaarborgde	+ 396	+ 55,2%
RSZPPO	+ 11.553	+ 49,55%
Derden	- 5.789 ¹⁹	-13,5%

- Op het eerst zicht zijn er voor de periode 1995 en 2000 een aantal contradicties vast te stellen tussen de evolutie van het aantal rechtgevendende kinderen en het aantal kinderen in het algemeen. Een gedetailleerde analyse brengt aan het licht dat dit vooral het gevolg is van wijzigingen in de leeftijdsstructuur.
- In België is het aantal 18-25 jarigen in 1994-95 en 1996 met ruim 46.000 kinderen gedaald, een daling die uitsluitend kan toegeschreven worden aan een daling van de 22-23-24 jarigen die behoorden tot een aantal grote geboortecohorten.
- Ondanks een daling van de 18-25 jarigen tussen '94-96' nam het aantal kinderen tussen 18-21 jaar sterk toe

¹⁹ Voor de derden werd de situatie vergeleken met 1995 vermits de Franse Gemeenschap in 1994 nog niet in de effectieven was opgenomen.

Tabel 4: Evolutie van de 18-25 jarigen tussen 1994 en 2004, volgens verschillende bronnen

18-25 jaar aantallen	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1994-2004
België	929.337	910.080	893.966	883.208	880.165	882.674	886.374	887.592	888.173	886.088	885.873	-43.464
Werknemersstelsel	262.621	269.086	273.161	271.095	270.082	268.492	263.653	259.137	263.275	265.217	269.500	6.879
<i>Studenten</i>	217.881	221.367	224.543	227.760	230.175	229.450	225.751	222.340	221.754	222.397	226.030	8.149
<i>Leerlingen</i>	4.816	5.320	5.541	5.622	5.356	5.108	4.448	3.662	3.471	3.305	3.306	-1.510
<i>Werkzoekenden</i>	35.555	38.288	39.517	34.200	31.018	30.321	29.782	29.332	34.170	35.637	36.184	629
<i>Gehandicapten</i>	3.750	3.538	3.560	3.513	3.533	3.613	3.672	3.803	3.880	3.878	3.980	230
Zelfstandigenstelsel	56.575	56.085	55.403	53.975	52.938	50.012	47.904	46.911	46.401	45.392	44.505	-12.070
<i>Studenten en werkzoekenden</i>	55.183	54.705	54.040	52.647	51.749	49.047	47.080	46.183	45.721	44.776	43.960	-11.223
<i>Leerlingen</i>	1.093	1.084	1.071	1.043	925	710	563	492	452	408	325	-768
<i>Gehandicapten</i>	299	296	293	285	264	255	261	236	228	208	220	-79
Gewaarborgde	718	812	724	802	907	865	820	880	965	1.118	1.114	396
RSZPPO	23.316	24.757	26.074	26.526	27.906	28.843	27.906	30.081	32.631	34.388	34.869	11.553
Derden RKW	27.809	42.869	41.380	40.921	39.774	40.042	38.067	37.188	37.385	37.423	37.080	-5.789
Jaarlijkse evolutie												
België		-19.257	-16.114	-10.758	-3.043	2.509	3.700	1.218	581	-2.085	-215	-43.464
Werknemersstelsel		6.465	4.075	-2.066	-1.013	-1.590	-4.839	-4.516	4.138	1.942	4.283	6.879
Zelfstandigenstelsel		-490	-682	-1.428	-1.037	-2.926	-2.108	-993	-510	-1.009	-887	-12.070
Gewaarborgde		94	-88	78	105	-42	-45	60	85	153	-4	396
RSZPPO		1.441	1.317	452	1.380	937	-937	2.175	2.550	1.757	481	11.553
Derden RKW		15.060	-1.489	-459	-1.147	268	-1.975	-879	197	38	-343	-5.789
Aandeel t.o.v België												
aandeel werknemersstelsel	28,3%	29,6%	30,6%	30,7%	30,7%	30,4%	29,7%	29,2%	29,6%	29,9%	30,4%	
aandeel zelfstandigenstelsel	6,1%	6,2%	6,2%	6,1%	6,0%	5,7%	5,4%	5,3%	5,2%	5,1%	5,0%	

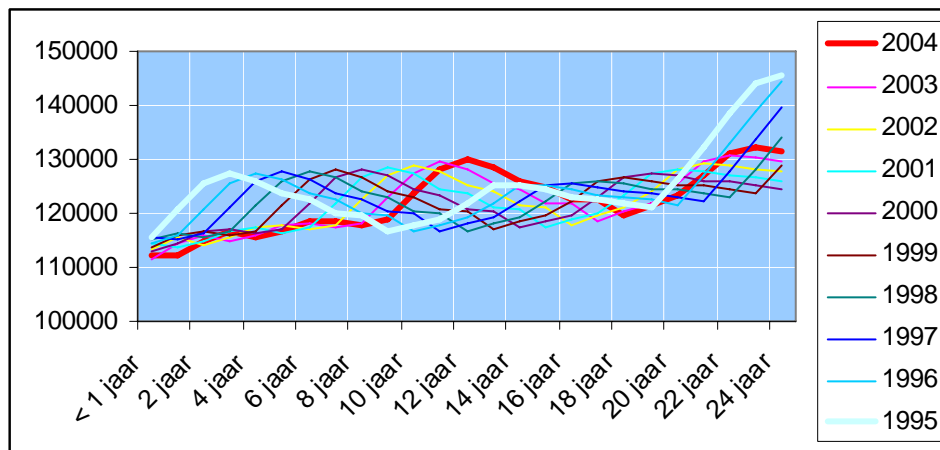
Bronnen: RKW, RSZPPO, RSVZ en AD SEI

2.3 Totale groep 0-25 jarigen

In de twee vorige delen werd de analyse telkens beperkt tot de 0-18 en de 18-25 jarigen. Op die manier werd opgemerkt dat de daling van het aantal kinderen tussen 0-25 jaar vooral het gevolg is van een daling van de 18-25 jarigen en met name in het bijzonder van de 22-23-24 jarigen. De opmerkingen die bij de bespreking van de 18-25 jarigen werden gemaakt, dienen dan ook in het achterhoofd te worden gehouden wanneer we de evolutie van de 0-25 jarigen in hun geheel bespreken.

Net als bij de bespreking van de twee vorige leeftijdscategorieën geven we hieronder een globaal beeld van de evolutie van de leeftijdsstructuur.

Grafiek 4: Evolutie van de leeftijdsstructuur 1995-2005, telling telkens op 1 januari

Bron: AD SEI

Grafiek 4 bevestigt nogmaals dat er 10 jaar geleden veel jonge kinderen waren die inmiddels zijn doorgeschoven naar de leeftijdsgroep 12-14 jaar en deze zullen binnen een aantal jaar doorschuiven naar de oudere leeftijdsgroepen waardoor op termijn het aantal kinderen zal dalen, terwijl de groep 18-25 jarigen zal toenemen. De grafiek bevestigt ook dat er beduidend minder 22-24 jarigen zijn, dit heeft niet zo'n grote impact op de kinderbijslag vermits de meeste 22-24 jarigen geen recht op kinderbijslag meer hebben omdat ze bijvoorbeeld zijn begonnen te werken.

Tabel 5 (zie verder) geeft trouwens jaar per jaar een overzicht van de evolutie van het aantal rechtgevendende kinderen. De verschillen tussen de verschillende subcategorieën kunnen trouwens op dezelfde manier geïnterpreteerd worden als de samenvattende tabel die in de

vorige focusstudie²⁰ werd voorgelegd. In die zin is tabel 5 een tegemoetkoming aan de vraag van het Beheerscomité, om de gegevens uit de vorige studie wat meer uit te diepen.

De tabel laat ons nu toe om jaar per jaar te gaan kijken in welke mate de evolutie van het aantal kinderen in het kinderbijslagstelsel van werknemers kan verklaard worden door de evolutie van een aantal subcategorieën. De evolutie van de absolute aantallen vindt u ook in de tabel maar hier zullen we niet verder op ingaan vermits dit in principe reeds in de twee voorgaande delen werd besproken.

De tabel toont aan dat de verklaring op basis van de evolutie van de verschillende subcategorieën een goede verklaring vormt voor de evolutie van het aantal kinderen in het werknemersstelsel. Toch is er elk jaar een afwijking van verschillende duizenden kinderen. Tussen 1995 en 1999 is het rekensommetje iets minder nauwkeurig, zeker als dit vergeleken wordt met de evolutie van het aantal kinderen in België tussen 0-25 jaar. Dit is te wijten aan het feit dat er in België een aantal grote geboortecohorten zijn doorgeschoven naar oudere leeftijdsgroepen. Zoals besproken bij de 18-25 jarigen, heeft dit weinig effect gehad op de evolutie van de rechtgevendende kinderen in het kinderbijslagstelsel voor werknemers en heeft dit niet geleid tot een daling in deze groep. Ten slotte kan in deze tabel ook de evolutie van de buiten het Rijk opgevoede kinderen worden besproken²¹. Deze groep is de laatste 10 jaar met bijna 14.000 kinderen gestegen.

In het algemeen kunnen we dus stellen dat de denkwijze betreffende de evolutie van een aantal subcategorieën ter verklaring van de evolutie van de algemene effectieven in het kinderbijslagstelsel voor werknemers tot bevredigende resultaten leidt, ook als we de specifieke jaren afzonderlijk bestuderen. De globale evolutie van de 0-25 jarigen in het werknemersstelsel is echter weinig coherent met de evolutie van het aantal kinderen in België tussen 0-25 jaar. De reden hiervoor is het doorschuiven van een aantal grote geboortecohorten, wat uitvoerig werd uitgelegd in de aparte bespreking van de 18-25 jarigen.

²⁰ FOCUS-2, 2006 Een vooruitblik naar toekomst ...op basis van actuele tendensen en prognoses, p. 18

²¹ Deze categorie kan niet besproken worden bij de subcategorieën 0-18 en 18-25 vermits de gegevens voor de buiten het rijk opgevoede kinderen niet bekend zijn per leeftijdsgroep.

Tabel 5: Evolutie van de 0-25 jarigen tussen 1994 en 2004, volgens verschillende bronnen

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1994-2004
België	3.126.188	3.100.188	3.080.901	3.064.024	3.053.140	3.048.705	3.047.878	3.051.321	3.053.139	3.053.462	3.055.806	-70.382
Werknemersstelsel	1.788.394	1.797.464	1.805.606	1.809.481	1.809.581	1.809.830	1.810.298	1.810.144	1.822.671	1.832.597	1.849.861	61.467
Studenten	217.881	221.367	224.543	227.760	230.175	229.450	225.751	222.340	221.754	222.397	226.030	8.149
Leerlingen	4.816	5.320	5.541	5.622	5.356	5.108	4.448	3.662	3.471	3.305	3.306	-1.510
werkzoekenden	35.555	38.288	39.517	34.200	31.018	30.321	29.782	29.332	34.170	35.637	36.184	629
gehandicapten	3.750	3.538	3.560	3.513	3.533	3.613	3.672	3.803	3.880	3.878	3.980	230
Buiten het rijk opgevoede kinderen	19.226	20586	21.797	23.242	24.327	25.333	26.993	29.093	30.587	31.970	32.985	13.759
Zelfstandigenstelsel	268.935	266.608	263.366	256.577	249.469	239.303	229.961	221.986	215.788	210.205	205.609	-63.326
Gewaarborgde	13.344	13.848	14.992	16.042	16.179	16.769	14.653	13.848	15.080	15.538	14.398	1.054
RSZPPO	140.523	143.886	149.724	151.185	155.957	158.132	160.328	166.262	175.857	182.608	186.072	45.549
Derden RKW	109.778	162.106	158.062	154.968	151.270	152.038	147.711	145.253	144.614	145.448	143.513	-18.593
Jaarlijkse evolutie												
België		-26.000	-19.287	-16.877	-10.884	-4.435	-827	3.443	1.818	323	2.344	-70.382
Werknemersstelsel		9.070	8.142	3.875	100	249	468	-154	12.527	9.926	17.264	61.467
Studenten		3.486	3176	3217	2415	-725	-3699	-3411	-586	643	3633	8.149
Leerlingen		504	221	81	-266	-248	-660	-786	-191	-166	1	-1.510
werkzoekenden		2.733	1229	-5317	-3182	-697	-539	-450	4.838	4467	547	629
Buiten het rijk opgevoede kinderen		1.360	1211	1445	1085	1006	1660	2100	1.494	1382	1015	13.759
Zelfstandigenstelsel		-2.327	-3242	-6789	-7108	-10166	-9342	-7975	-6198	-5583	-4596	-63.326
Evolutie werknemersstelsel		9.070	8.142	3.875	100	249	468	-154	12.527	9.926	17.264	61.467
Evolutie op basis van subcategorieën (zie opmerking)		10.410	9.079	6.215	7.160	9.502	6.104	5.428	11.753	11.909	9.792	84.353

Bronnen: RKW. RSZPPO. RSVZ en AD SEI

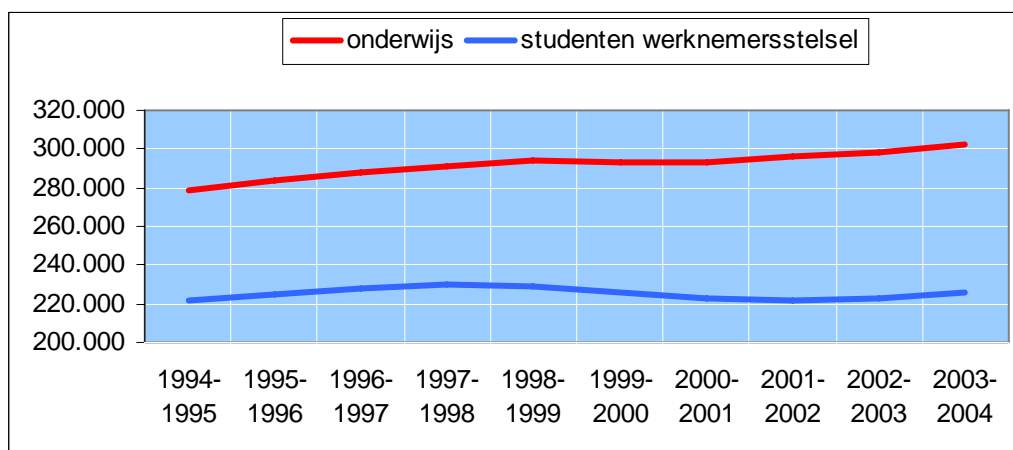
Opmerking: De berekening komt overeen met die in FOCUS-2 2006. Dit betekent dat de evolutie op basis van de subcategorieën gelijk is aan de som van de studenten, leerlingen, werkzoekenden en de buiten het Rijk opgevoede kinderen en daarbovenop wordt de afname van de zelfstandigen als een toename in het werknemersstelsel geboekt. Met de evolutie in het Rijk werd evenwel geen rekening gehouden vermits dit voor de jaren 1995-2000 tot te grote afwijkingen leidde. De oorzaak hiervan is, zoals besproken, het doorschuiven van een aantal grote cohorten

2.4 De evolutie van de studenten

In het deel betreffende de jongeren tussen 18-25 jaar werd de evolutie van de studenten reeds kort besproken. In dit deel wordt de evolutie van het aantal studenten in het kinderbijslagstelsel voor werknemers vergeleken met de evolutie van het aantal studenten op basis van de statistieken van de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

De evolutie van het aantal studenten volgens de onderwijsstatistieken en de statistieken voor het werknemersstelsel vertonen zowel gelijkenissen als opmerkelijke verschillen. Uit onderstaande grafiek blijkt dat er vanaf 1995 tot 1999 een toename was van het aantal studenten in het hoger en universitair onderwijs (zie rode lijn) en dat ook het aantal studenten in de sector van de kinderbijslag voor werknemers, in dezelfde periode, steeg. Deze evolutie loopt gelijk met de eerder beschreven tendensen voor de 18-25 jarigen waarin gewezen werd op een toename van de 18-21 jarigen in de beschouwde periode. Maar vanaf 1998 blijken de evoluties fel uiteen te lopen. De onderwijsstatistieken stijgen bijna onophoudelijk tot 2004 terwijl het aantal studenten binnen het werknemersstelsel in de periode 1998-2001 toch aanzienlijk gedaald is en pas vanaf 2004 opnieuw begint te stijgen.

Grafiek 5: Evolutie studenten volgens onderwijsstatistieken en kinderbijslagstatistieken binnen het werknemersstelsel, 1995-2004

Bron: RKW en onderwijsstatistieken Vlaamse en Franse Gemeenschap, 1995-2004

De divergentie tussen beide statistische reeksen komt het best tot uiting als we het stijgingspercentage van het aantal studenten berekenen over de laatste tien jaar. Volgens de onderwijsstatistieken zijn er sinds 1995 8,57 % meer studenten ingeschreven in het hoger en universitair onderwijs, terwijl de toename voor de studenten in het werknemersstelsel slechts 2,11 % bedraagt.

De oorzaken van de discrepantie tussen beide reeksen zijn op het eerste zicht niet zo duidelijk maar één en ander heeft wellicht te maken met de verschillende manier van statistische telling. Heel wat van de in het onderwijs ingeschreven studenten hebben bijvoorbeeld geen recht op kinderbijslag. De buitenlandse studenten die in België komen studeren hebben geen recht op kinderbijslag indien er in België niemand is die voor hen het recht kan openen (wat meestal het geval is). Het is dus vrij moeilijk om uit te maken hoeveel procent van de in België getelde studenten ook effectief recht hebben op kinderbijslag; het aantal studenten op basis van de onderwijsstatistieken zal in elk geval een overschatting zijn. De cijfers van de Franse Gemeenschap bijvoorbeeld tonen aan dat in 2004 ongeveer 1 op 5 studenten van vreemde nationaliteit is²² en waarschijnlijk zal een groot aandeel van deze jongeren geen recht hebben op kinderbijslag. Vooral de paramedische opleidingen zijn bij de studenten uit Frankrijk vrij populair en recentelijk heeft de Waalse regering²³ dan ook quota ingesteld op het aantal studenten in bepaalde opleidingen. Ook in Vlaanderen is er een grote groep buitenlandse studenten maar die is verhoudingsgewijs kleiner dan in de Franse Gemeenschap vermits het Franse taalgebied. Volgens de statistieken bedraagt het aantal studenten met een vreemde nationaliteit ongeveer 5 op 100 in de Vlaamse Gemeenschap²⁴.

De verschillende statistische reeksen zijn dan ook niet volledig te vergelijken vermits in de ene reeks heel wat kinderen voorkomen die in de andere niet kunnen voorkomen. Maar uit de cijfers blijkt dat de stijging van de buitenlandse studenten niet de hoofdoorzaak is van de stijging van het aantal studenten, vermits ook het aantal Belgische studenten toeneemt. Daarnaast is het zo dat hier voor de statistische telling verschillende definities worden gehanteerd en dat er ook op verschillende tijdstippen geteld wordt.

Maar als algemene vaststelling kunnen we wel stellen dat het aantal studenten hoger en universitair onderwijs in België aanzienlijk is gestegen, terwijl het aantal studenten in het werknemersstelsel in veel mindere mate is gestegen.

²² <http://www.statistiques.cfwb.be/publications.php>

²³ <http://www.fef.be/page1677.html>

²⁴ <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>

Conclusie

In deze studie wordt zowel vanuit juridisch als vanuit statistisch oogpunt ingegaan op de samenloop van het recht op kinderbijslag in de werknemers- en de zelfstandigenregeling.

Zo blijkt uit het juridisch luik dat er een lage toegangsdrempel tot de werknemersregeling bestaat. Om een recht in de werknemersregeling te kunnen openen moest tot nog toe een werknemer minstens halftijds werken.

Sinds de DMFA gebruikt wordt voor de vaststelling van een recht in de werknemersregeling, kan een werknemer het recht openen zelfs als hij of zij minder dan halftijds tewerkgesteld is. Voor de invoering van de DMFA (januari 2003) werd de tewerkstellingsnorm vastgesteld op maandelijkse basis. Dit betekende dat om een voorrangrecht in de werknemersregeling te kunnen openen de werknemer ofwel minstens een halve maand voltijds of een volledige maand halftijds diende te werken. Sinds de invoering van de DMFA wordt de norm niet langer op maandelijkse maar op wekelijkse basis bepaald. Dit hield een versoepeling van de toegang tot de werknemersregeling in.

De trimestrialisering van het recht op kinderbijslag, dat als hoofddoel heeft om het recht en de betalingsbevoegdheid te stabiliseren, versterkt de bovenvermelde versoepeling van de tewerkstellingsnorm nog en draagt bij tot een verschuiving van de financiële last van het zelfstandigenstelsel naar dat van de werknemers. Door het principe van de trimestrialisering volstaat het immers dat een werknemer enkele dagen of weken per jaar werkt om een volledig jaar recht te hebben op kinderbijslag in het werknemersstelsel. Het recht op gezinsbijslag van de zelfstandigen is daarentegen afhankelijk van het verschuldigd zijn van de volle bijdragen die per kalenderkwartaal moeten betaald worden. Het recht op kinderbijslag wordt dus gevestigd per kalenderkwartaal waarvoor de volle bijdragen verschuldigd zijn en voor zover tijdens het voorgaande 2de en 3de kwartaal de bijdragen betaald zijn. Wat voorafgaat heeft ervoor gezorgd dat bij samenloop het recht op kinderbijslag eerder in het werknemersstelsel dan in dat van de zelfstandigen zal worden vastgesteld.

In het statistische luik werd vastgesteld dat binnen de 0-18 jarigen het relatieve aandeel van het kinderbijslagstelsel van de werknemers ten opzichte van de Belgische bevolking tussen 0-18 jaar in de laatste tien jaar gestegen is van 69,5 naar 72,8 procent, terwijl het aandeel van de zelfstandigen daarentegen daalde van 9,7 naar 7,4 procent. Dit bevestigt dat er zich verschuivingen tussen de kinderbijslagstelsels hebben voorgedaan.

Wat de 0-18 jarigen betreft is de afname van het aantal kinderen in België eerder gering. Deze groep zal binnen een viertal jaar in aantal afnemen terwijl de 18-25 jaar zullen toenemen. De jongeren tussen 11-14 jaar zijn momenteel immers het talrijkst binnen de groep 0-18 jarigen en zij zullen binnen een viertal jaar ouder zijn dan 18 jaar.

Wat de 18-25 jarigen betreft heeft er zich tussen 1994-2004 een sterke afname voorgedaan van het aantal kinderen binnen deze leeftijdsgroep in België. Dit is vooral het gevolg van het feit dat er in 1994 relatief veel 22-24 jarigen waren. De 22-24 jarigen waarin in aantal veel talrijker dan bijvoorbeeld de 18-21 jarigen. Vanaf 1995 is deze groep uit de totale groep 18-25 jarigen verdwenen, vermits ze 25 jaar werden, en is bijgevolg het aantal jongeren tussen 18-25 jaar sterk gedaald in België. Deze daling heeft echter weinig gevolgen gehad voor de kinderbijslagstatistieken, wat te wijten is aan het feit dat de 22-24 jarigen vaak geen recht meer hebben op kinderbijslag en dus in veel mindere mate in deze statistieken vertegenwoordigd zijn.

Inzake de evolutie van de 0-25 jarigen ten slotte werd een verklaring gezocht voor de stijgende evolutie van het aantal kinderen in het werknemersstelsel. Vastgesteld werd dat de afname van het aantal kinderen bij de zelfstandigen gecompenseerd werd door een toename in het werknemersstelsel. Daarnaast moet ook rekening worden gehouden met het feit dat in de periode 1994-2004 de buiten het Rijk opgevoede kinderen met 14.000 eenheden toenamen.

Algemeen kan worden geconcludeerd dat de evolutie binnen het kinderbijslagstelsel van de werknemers tussen 1994 en 2000 vooral het gevolg is van demografische tendensen waarbij wijzigingen in de leeftijdsstructuur een doorslaggevende rol hebben gespeeld en in tweede orde van een verschuiving tussen het stelsel van de werknemers en dat van de zelfstandigen. In de periode 2000-2004 waren vooral de verschuivingen tussen de beide stelsels bepalend en speelden de demografische factoren een geringere rol.
